

УДК: 378:355

DOI: 10.33099/2707-1383-2021-42-4-34-48

Олександр Серпухов

*кандидат технічних наук,
старший науковий співробітник,
начальник Військового інституту танкових військ
Національного технічного університету
«Харківський політехнічний інститут»
(Харків, Україна)
ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-5029-1016>
Електронна пошта: vitv.ntu.hpi@post.mil.gov.ua*

Іван Криленко

*кандидат історичних наук,
завідувач кафедри соціально-гуманітарних дисциплін,
Військовий інститут танкових військ
Національного технічного університету
«Харківський політехнічний інститут»
(Харків, Україна)
ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-5398-3608>
Електронна пошта: ivankrylenko@ukr.net*

Олександр Дичко

*доцент,
доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін,
Військовий інститут танкових військ
Національного технічного університету
«Харківський політехнічний інститут»
(Харків, Україна)
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3532-6700>
Електронна пошта: dss_tsd_fvp@ukr.net*

Геннадій Бондарев

*доцент,
доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін,
Військовий інститут танкових військ
Національного технічного університету*

«Харківський політехнічний інститут»
(Харків, Україна)
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1334-2742>
Електронна пошта: bondxxl053@gmail.com

СТАНОВЛЕННЯ ВИЩОГО ВІЙСЬКОВОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ ТАНКОВИХ ВІЙСЬК У М. ХАРКОВІ В ПЕРІОД НЕЗАЛЕЖНОСТІ УКРАЇНИ

Стаття присвячена дослідженню етапів відродження Військового інституту танкових військ Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» (далі — ВІТВ НТУ «ХПІ») — єдиного й унікального військового освітнього закладу в Україні, що має свою школу підготовки кваліфікованих офіцерів-танкістів для Збройних Сил України.

Але, за висновками провідних українських військових вчених, самостійної системи підготовки офіцерських кадрів в Україні на 1991 рік не існувало. Була тільки розрізнена мережа військових навчальних закладів, що створювало значні проблеми щодо трансформації системи військової освіти (СВО) відповідно до реальних потреб і можливостей Збройних Сил України.

У цих умовах Харківському вищому танковому командному училищу (далі — ХВТКУ) прийшлося доводити свою потрібність, долаючи перешкоди та труднощі, викликані проявами суб'єктивізму до створення СВО в Україні.

У статті також аналізується діяльність командування та колективу училища/інституту/факультету для повернення статусу провідного вищого військового навчального закладу.

Наведені факти щодо основних етапів формування навчального закладу, змін у його керівництві, структурі, завданнях та видатних особистостей.

Ключові слова: командне училище, офіцери-танкісти, курсанти, морально-психологічний стан, відродження.

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Можливості забезпечення національного суверенітету України залежать, в першу чергу, від боєздатності Збройних

Сил, головною складовою яких виступають офіцерські кадри. Одним із ключових пріоритетів впровадження в життя оборонної політики держави в даний час є забезпечення

високої якості системи підготовки офіцерських кадрів. Результати проведеного дослідження доводять, що ефективність СВО значною мірою впливає на стан оборонного потенціалу держави.

Проведення операції Об'єднаних сил (Антитерористичної операції) на Сході України висуває нові, більш високі, ніж раніше, вимоги до системи підготовки офіцерських кадрів, які навчаються у військових вишах України. Тому сучасний етап розвитку СВО доцільно розглядати як період її реформування, оновлення та приведення відповідно до сучасних реалій. Актуальність теми полягає в тому, що на цьому етапі об'єктивно виникла необхідність аналізу сучасного стану навчання та виховання офіцерських кадрів, вивчення й узагальнення накопиченого досвіду, а також обґрунтування концептуальних основ національної СВО та напрямів її подальшого поступального розвитку.

Важливими завданнями системи підготовки офіцерських кадрів є збереження та примноження передового військово-професійного досвіду й традицій української військової освіти; вдосконалення професійних якостей і педагогічної майстерності викладацького складу; попередження негативних явищ у системі підготовки офіцерів; розроблення та впровадження нових прогресивних форм, методів, прийомів, засобів і технологій навчання та виховання курсантів. Все це актуалізує тему даної статті.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проаналізувавши джерельну базу дослідження дійшли висновку, що окремі теоретичні та прикладні аспекти проблеми СВО та підготовки офіцерських кадрів раніше були вивчені й знайшли висвітлення в працях військових вчених І. В. Біжана (Біжан, І. В. 2000, с. 24), М. І. Нещадима (Нещадим, М. І. 2003, с. 36), В. М. Телелима, Ю. І. Приходька (Телелим, В. М. & Приходько, Ю. І. 2015, с. 3), Л. В. Дрок (Дрок, Л. В. 2020, с. 59), А. М. Зельницького (Зельницький, А. М. 2017, с. 62) та ін.

Проте, починаючи з 2007 року, в Україні майже не з'явилося жодної публікації, де б згадувався славетний шлях навчального заклад та вагомий внесок його колективу у в якісну підготовку висококваліфікованих офіцерів-танкістів.

Метою дослідження є аналіз сутності, змісту та структури системи підготовки офіцерських кадрів Збройних Сил України, а також основних напрямів її прогресивного розвитку.

Метою статті є розгляд тернистого шляху, пройденого Харківським танковим вишем за роки незалежної України, дослідження підходів і досвіду організації його функціонування для врахування їх позитивних сторін у сучасних умовах з огляду на необхідність оптимізації процесів підготовки висококваліфікованих кадрів для Збройних Сил України.

Виклад основного матеріалу дослідження. 24 серпня 1991 року

Верховна Рада України на своєму засіданні прийняла історичний документ — «Акт проголошення незалежності України» (Про проголошення незалежності України. 1991), який створив юридичну базу незалежної української держави.

Україна розпочинала розбудову своїх власних Збройних Сил. Одним із складових елементів цього процесу була організація єдиної системи ВО, яка передбачала значне чисельне скорочення військово-навчальних закладів. Для колективу ХВТКУ настав принципово новий час.

У першій половині 1992 року Концепція військової освіти отримала своє юридичне закріплення. Була видана Постанова Кабінету Міністрів України «Про реформу системи військової освіти» відповідно до якої Харківське вище танкове командне училище припиняло набір курсантів, після завершення навчання останнього курсу в 1995 році підлягало ліквідації (Про реформу системи військової освіти. 1992).

Для особового складу таке рішення стало великою несподіванкою, тому що за даними аналізу на той час ХВТКУ залишалось єдиним в Україні, що мало сучасну класно-лабораторну та польову базу для підготовки офіцерів-танкістів командного профілю, а наявність у Харкові Конструкторського бюро з машинобудування (далі — ХКБМ) імені О. О. Морозова та танкоремонтного заводу надавала добрі можливості для підготовки

в майбутньому танкістів-інженерів. (Криленко, І. М. 2011, с. 16).

Але Управління військової освіти Міністерства оборони України вважало, що економічніше буде перевести курсантів із Харкова до Києва.

Після прийняття рішення про поетапне скорочення училища, постало питання про передачу частини навчально-матеріальної бази та споруд училища Міністерству освіти та науки України, Прикордонним військам України, Харківському військовому університету.

Значних втрат зазнав науково-педагогічний потенціал. Після закінчення 1991–1992 навчального року значна частина викладачів з науковими ступенями та вченими званнями перейшла до інших навчальних закладів м. Харкова. Офіцери, які не побажали скласти військову присягу на вірність українському народові (до речі, всього чотири), перевелися для подальшого проходження служби у збройні сили інших держав СНД.

У червні 1992 року в училищі відбувся черговий 58-й випуск офіцерів-танкістів. Із золотою медаллю училище закінчили 4 лейтенанти, 56 офіцерів отримали дипломи з відзнакою. Особливістю випуску було те, що вперше випускники призначалися на первинні посади відповідними наказами міністрів оборони держав, які входили до складу СНД. Більше 50 відсотків молодих лейтенантів виявили бажання проходити служ-

бу в Збройних Силах України (Кечев, М. О. (за заг. ред.). 1999, с. 94).

Це був один з найкращих випусків останніх років. Під час державних іспитів випускники показали тверді вміння та практичні навички з тактичної та огневої підготовки, експлуатації бронетанкової техніки, здатність впевнено керувати танковими підрозділами у різних видах сучасного бою.

Із вересня 1992 року в училищі розпочався новий навчальний рік, але особовий склад розпочинав його у неповному складі — у загальному строю не було курсантів 1-го курсу, тому що набору в 1992 році здійснено не було.

Фактично в 1996 році танкові війська могли бути позбавлені можливості отримати підготовлені офіцерські кадри (Кечев, М. О. (за заг. ред.). 1999, с. 95).

Не зважаючи на труднощі, навчально-виховний процес в училищі продовжувався. В умовах, коли скорочувалося фінансування, командно-викладацький склад займався пошуком нових можливостей для підвищення ефективності навчання курсантів. Питання підвищення ефективності навчання курсантів постійно обговорювалися на засіданнях Вченої ради, міжкафедральних та методичних нарадах, на засіданнях предметно-методичних комісій. Передусім, це методична майстерність науково-педагогічних працівників, від чого значно зростає ефек-

тивність та якість навчання фахівців для військ.

Протягом року в училищі вивчався морально-психологічний стан у підрозділах, активізувалася індивідуальна робота з військовослужбовцями, підвищилася вимогливість до офіцерського складу за стан виконавчої дисципліни. Отримані результати враховувалися під час організації навчально-виховного процесу.

На початку травня 1993 року училище відвідував перший заступник Міністра оборони України генерал-полковник Біжан Іван Васильович (випускник ХВТКУ 1963 року).

Під час відвідування училища генерал-полковник І. В. Біжан провів нараду з керівним складом, у ході якої висловив думку про те, що робота щодо збереження навчального закладу, його матеріальної бази та наукового потенціалу проводиться на відповідному рівні. Було визначено, що головним завданням керівного та викладацького складу — є продовження підготовки офіцерських кадрів для Збройних Сил України.

Відбулися також зміни у керівному складі. У липні 1993 року начальником училища був призначений полковник Попов Валерій Павлович.

У жовтні 1993 року Міністерство оборони України очолив генерал-полковник Радецький Віталій Григорович. У своїй практичній діяльності щодо розбудови Збройних Сил України у пріоритетний напрямок він виділив, перш за все, роботу

з офіцерськими кадрами й особливо їх підготовки у військово-навчальних закладах. Із метою вивчення стану справ із цього питання у всіх військово-навчальних закладах працювали комплексні комісії Центрального апарату Міністерства оборони України. Підсумки роботи комісії були розглянуті в грудні 1993 року на розширеному засіданні Військової колегії Міністерства оборони України. Стосовно навчального закладу в Харкові було визначено, що іншої бази для підготовки командирів танкових підрозділів на Україні не існує, а створювати її в інших умовах, в іншому місці недоцільно й економічно неможливо.

Таким чином, з 1994 року почалося відродження училища. У березні був виданий наказ Міністра оборони України, згідно з яким до училища переводилися для подальшого навчання з 01 вересня 200 курсантів Київського інституту Сухопутних військ (далі — КІСВ) на другий курс та 200 курсантів Одеського інституту Сухопутних військ на третій курс. Це було зроблено з метою заповнення порожнечі у підготовці командирів танкових підрозділів через відсутність наборів у 1992–93 роках. (Кечев, М. О. (за заг. ред.). 1999, с. 99).

Після прийняття рішення про переведення курсантів з інших військово-навчальних закладів, в училищі розпочалася робота щодо створення нових штатів із метою комплектування структурних підрозділів команд-

но-викладацьким складом. У квітні заступником начальника училища з навчальної роботи був призначений кандидат військових наук полковник Бортніков Віктор Якович, випускник 1972 року. Він безпосередньо керував підготовкою та організацією проведення набору курсантів 1-го курсу, а також науково-методичним забезпеченням навчально-виховного процесу.

Ювілейний 60-й випуск додав Україні 165 висококваліфікованих офіцерів.

У липні 1995 року були проведені вступні іспити на 1-й курс, і вже з 1 вересня поточного року в строю були всі чотири курси.

У липні 1995 року Постановою Кабінету Міністрів України припинялося скорочення училища, а на його базі передбачалося створення Військового факультету танкових військ при Харківському державному політехнічному університеті (Про заходи щодо вдосконалення підготовки офіцерських кадрів для Збройних Сил, 1995). Практично ця постанова була виконана на 50 відсотків: скорочення училища припинилося, але факультет не був створений.

У червні 1996 року для колективу училища почався новий етап випробувань. На засіданні військової колегії Міністерства оборони України, яка розглядала питання держзамовлення на підготовку військових фахівців, було прийнято рішення про перенесення підготовки командирів танко-

вих підрозділів знову до Київського інституту Сухопутних військ. Це вже вдруге колектив училища став зазнавати невизначеності. А вже у серпні надійшло розпорядження про переведення 2-го курсу для подальшого навчання до КІСВ.

Таким чином, 1 вересня новий навчальний рік в училищі розпочався у складі 3-го та 4-го курсів. Не зважаючи на це, колектив училища продовжував наполегливо працювати, завдяки цьому вдалося зберегти цінне класно-лабораторне обладнання.

У липні 1996 року Указом Президента України Міністром оборони України був призначений Командувач Національної гвардії України генерал-лейтенант Кузьмук Олександр Іванович, який закінчив ХВТКУ у 1975 році.

У вересні Міністр оборони України генерал-лейтенант О. І. Кузьмук відвідав училище. Він зустрівся з офіцерським і викладацьким складом, ознайомився з навчально-матеріальною базою училища. Було заявлено, що училище буде й далі готувати танкістів, але статус у нього буде інший, відповідний сучасним вимогам вищої освіти. Також Міністр оборони України запевнив, що танкові війська будуть мати своє професійне свято — День танкістів. (Кечев, М. О. (за заг. ред.). 1999, с. 106).

Вирішальним у долі училища став 1997 рік. У квітні в училищі працювала комплексна комісія командувача Сухопутних військ України, яка ви-

вчила стан справ і перспективи подальшої підготовки командирів танкових підрозділів; за її підсумками 9 червня начальником училища був призначений заслужений працівник народної освіти України, випускник училища 1969 року полковник Кечев Микола Олександрович.

Головними завданнями були визначені: підняття престижу та імені Харківського вищого танкового командного училища, вдосконалення навчально-польової бази для практичної підготовки командирів танкових підрозділів, реорганізація структури матеріально-побутового забезпечення особового складу, комплектування підрозділів, служб і кафедр училища досвідченими офіцерськими кадрами. Всі ці питання вирішувалися комплексно. Значну допомогу в цьому надали керівництво Сухопутних військ України, місцеві органи влади, а саме: голова Держадміністрації Харківської області О. О. Дьомін, Харківський міський голова М. Д. Пилипчук, голова Ленінської районної ради м. Харкова Б. О. Обозний, Генеральний директор об'єднання «Завод ім. Малишева» Г. В. Малюк, керівник ХКБМ імені Морозова О. О. генерал-лейтенант М. Д. Борисюк.

Протягом липня на базі Київського інституту Сухопутних військ був здійснений набір курсантів на 1-й курс для ХВТКУ. Новий 1997–98 навчальний рік розпочали у складі двох курсів — першого та четвертого.

19 вересня 1997 року була прийнята Постанова Кабінету Міністрів України № 1036, на підставі якої училище перетворювалося в Харківський інститут танкових військ (далі — ХІТВ) зі збереженням імені Верховної Ради України (Про перетворення Харківського вищого танкового командного училища. 1997).

У травні 1998 року в інституті працювала група офіцерів командування Сухопутних військ України, основна мета якої була перевірка рівня професійної підготовки офіцерського складу, відповідність стану служби військ статутним вимогам, готовність бази навчально-виховного процесу до нового навчального року.

За підсумками цієї роботи були визначені конкретні напрями діяльності щодо подальшого нарощування матеріально-технічної бази. Особливо це стосувалося навчального центру та вирішення питань щодо створення навчально-матеріальної бази для підготовки офіцерів інженерного профілю.

Наприкінці липня до ХІТВ з Київського інституту Сухопутних військ для подальшого навчання прибули курсанти 3-го та 4-го курсів й новий навчальний рік інститут розпочав у повному складі. Організованому початку занять сприяло те, що в короткий термін були сформовані практично всі структури ХІТВ. У тому числі були створені та укомплектовані викладацьким складом нові кафедри: управління повсякденною діяльністю

підрозділів, водіння бойових машин, інформатики, загальноосвітніх дисциплін, теоретичної механіки, іноземних мов.

У вересні 1998 року відбулися святкові заходи, присвячені врученню ХІТВ Бойового Прапора, святкуванню Дня танкістів та складанню військової присяги курсантами 1-го курсу. Від імені Міністра оборони України Бойовий Прапор інституту вручив начальник штабу — перший заступник командувача Сухопутними військами України генерал-лейтенант В. М. Гудим, випускник училища 1968 року.

1999 рік — рік 55-річчя створення танкової школи в Харкові. У структурних підрозділах проводилися заходи щодо пошуку нових шляхів оптимізації підготовки офіцерських кадрів, удосконалювалася матеріальна та класно-лабораторна бази.

Із метою вдосконалення підготовки фахівців Збройних Сил України, інших військових формувань у рамках єдиної системи військової освіти та реалізації Концепції військової освіти в Україні Харківський інститут танкових військ імені Верховної Ради України був реорганізований в Інститут танкових військ імені Верховної Ради України при Харківському державному політехнічному університеті (Про подальшу оптимізацію мережі вищих військових навчальних закладів Міністерства оборони. 1999), а в 2003 році Харківський гвардійський ордена Червоної Зірки Інсти-

тут танкових військ імені Верховної Ради України при Національному технічному університеті «Харківський політехнічний інститут» — у Харківській гвардійській орден Червоної Зірки інститут танкових військ імені Верховної Ради України Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» (Про реорганізацію вищих військових навчальних закладів і військових навчальних підрозділів вищих навчальних закладів. 2003).

У 2003 році начальником інституту був призначений випускник ХВТКУ 1981 року полковник Сиротенко Анатолій Миколайович (за теперішнього часу начальник Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського, генерал-лейтенант, доктор військових наук, професор), Лауреат Державної премії України у галузі науки і техніки (Товажнянський, Л. Л. (за заг. ред.). 2003, с. 76).

Його багатий практичний досвід служби у військових навчальних частинах на посадах від командира навчального танкового взводу до начальника штабу навчального центру дозволили в короткий термін визначити основні напрями діяльності після призначення керівником танкового вишу.

За досягнення та вагомий внесок у підготовку висококваліфікованих офіцерських кадрів за результатами 2003 року, інститут став одним із кращих вищих навчальних закладів України та нагороджений Дипломом

лауреата Всеукраїнського Рейтингу «Софія Київська». А за результатами навчальної роботи 2005 та 2006 років інститут увійшов до числа кращих військових навчальних закладів Сухопутних військ Збройних Сил України.

Однак, попри всі успіхи та показники, згодом пішло згортання інституту. У 2005 році Урядом України було прийнято рішення утворити з 1 вересня 2007 року *факультет військової підготовки Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут»* на базі Харківського гвардійського орден Червоної Зірки інституту танкових військ імені Верховної Ради України Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут», що ліквідується. (Про заходи щодо оптимізації мережі вищих військових навчальних закладів і військових навчальних підрозділів вищих навчальних закладів. 2005).

2014 року у зв'язку з російською агресією змінилося ставлення до Збройних Сил України, тому потрібно було примножувати та розвивати кращі вітчизняні традиції Збройних Сил України.

Інтенсивні зміни відбулися у ВВНЗ за роки російсько-українського збройного конфлікту на Сході України. Рішення про це було прийнято на спільній нараді Міністерства оборони та концерну «Укроборонпром» 5 травня 2017 року. (Для чого Україна відновлює Інститут танкових військ, 2017).

У 2017 році факультет військової підготовки імені Верховної Ради України Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» був реорганізований шляхом перетворення у Військовий інститут танкових військ Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» (Про реорганізацію факультету військової підготовки імені Верховної Ради України Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут». 2017).

Висновки.

1. На підставі проведених досліджень авторами встановлено періодизацію становлення вищого військового навчального закладу танкових військ у м. Харкові в період незалежності України (1991–2021 рр.), який можна поділити на такі етапи:

— I етап «скорочення» (перша половина 1992 р. — вересень 1994 р.);

— II етап «відродження училища» (вересень 1994 р. — червень 1996 р.);

— III етап «невизначеності» (червень 1996 р. — вересень 1997 р.);

— IV етап «створення та становлення Харківського інституту танкових військ» (вересень 1997 — серпень 2007 р.);

— V етап «перетворення інституту у факультет військової підготовки» (вересень 2007 р. — травень 2017 р.);

— VI етап «відновлення та розвиток Військового інституту танкових військ» (липень травня 2017 р. — по теперішній час).

2. За роки незалежності Української Держави Харківський танковий виш пройшов складний та суперечливий шлях від повного забуття до відродження. Але завдяки чітко організованій навчальній діяльності всього колективу, його віри у здоровий глузд щодо збереження однієї з найкращих танкових шкіл на пострадянському просторі, було здійснено 30 випусків, підготовлено більше п'яти тисяч висококваліфікованих офіцерів-танкістів.

3. За цей час заклад залишається єдиним в Україні, що має сучасну класно-лабораторну та польову базу для підготовки офіцерів-танкістів інженерного профілю, а співробітництво у Харкові з відомим Конструкторським бюро з машинобудування імені О. О. Морозова та танкоремонтним заводом надають широкі та специфічні можливості їх підготовки на найвищому рівні.

4. Відновлення Військового інституту танкових військ має велике значення також і у контексті переходу України на стандарти НАТО, яке вже відбувається повним ходом. У цьому плані співпраця з «Укроборонпром» набуває особливої актуальності, адже це підприємство ще в 2015 році озвучило плани щодо переведення виробництва оборонної продукції на стандарти НАТО в повному обсязі. Крім того, у тому ж 2015 році даний держконцерн почав підготовку фахівців оборонно-промислового комплексу на курсах оборонної стандар-

тизації НАТО в рамках Трестового фонду альянсу з логістики та стандартизації.

5. На сьогодні у Військовому інституті танкових військ НТУ «ХПІ» готують офіцерський склад тактичного рівня у рамках бакалаврської

та магістерської програм, на курсах підвищення кваліфікації, а з нового навчального року запланована підготовка на курсах професійної військової освіти осіб офіцерського складу Збройних Сил України L-1 А, В, С.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

Біжан, І. В. (2000). Проблеми та шляхи удосконалення професіоналізації військових фахівців. *Наука і оборона*. № 4, с. 24–28.

Для чого Україна відновлює Інститут танкових військ. (2017). URL: <https://www.depo.ua/ukr/war/dlya-chogo-ukrayina-vidnovlyuye-institut-tankovih-viysk-20170517572425> [дата зверн.: 16.06.2021].

Дрок, Л. В. (2020). Основні етапи формування офіцерського корпусу Збройних Сил України. *Воєнно-історичний вісник*. № 1 (35), с. 58–72. DOI: <http://dx.doi.org/10.33099/2707-1383-2020-35-1-58-72>.

Зельницький, А. М. (2017). Якість вищої військової освіти як результат функціонування педагогічної системи ВВНЗ. *Військова освіта*. № 1 (35), с. 62–69. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vios_2017_1_11 [дата зверн.: 15.07.2021].

Кечев, М. О. (за заг. ред.). (1999). *Харківський інститут танкових військ імені Верховної Ради України: короткий історичний нарис*. Колектив авторів. Харків: друкарня ХІТВ, 142 с.

Криленко, І. М. (2011). *Підготовка офіцерських кадрів для танкових військ під впливом розвитку танкобудування (20–80-ті рр. ХХ ст.)*. (автореф. дис. ... канд. іст. наук: спец. 20.02.22 — військова історія). Львів, 23 с.

Нещадим, М. І. (2003). *Військова освіта України: історія, теорія, методологія, практика*. Київ: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 852 с.

Про заходи щодо вдосконалення підготовки офіцерських кадрів для Збройних Сил: Постанова Кабінету Міністрів України від 25 липня 1995 р. № 547. (1995). Київ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/547-95-%D0%BF#Text> [дата зверн.: 14.06.2021].

Про заходи щодо оптимізації мережі вищих військових навчальних закладів і військових навчальних підрозділів вищих навчальних закладів: Постанова Кабінету Міністрів України від 26 травня 2005 р. № 381. (2005). Київ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/381-2005-%D0%BF#Text> [дата зверн.: 16.06.2021].

Про перетворення Харківського вищого танкового командного училища: Постанова Кабінету Міністрів України від 19 вересня 1997 р. № 1036. (1997). Київ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1036-97-%D0%BF#Text> [дата зверн.: 14.06.2021].

Про подальшу оптимізацію мережі вищих військових навчальних закладів Міністерства оборони: Постанова Кабінету Міністрів України від 14 травня 1999 р. № 816. (1999). Київ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/816-99-%D0%BF#Text> [дата зверн.: 14.06.2021].

Про проголошення незалежності України: Постанова Верховної Ради Української РСР від 24 серпня 1991 року № 1427-XII. (1991). Київ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1427-12#Text> [дата зверн.: 16.06.2021].

Про реорганізацію вищих військових навчальних закладів і військових навчальних підрозділів вищих навчальних закладів: Постанова Кабінету Міністрів України від 12 березня 2003 р. № 321. (2003). Київ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/321-2003-%D0%BF#Text> [дата зверн.: 16.06.2021].

Про реорганізацію факультету військової підготовки імені Верховної Ради України Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут»: Постанова Кабінету Міністрів України від 19 липня 2017 р. № 549. (2017). Київ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/549-2017-%D0%BF#Text> [дата зверн.: 16.06.2021].

Про реформу системи військової освіти: Постанова Кабінету Міністрів України від 19 серпня 1992 року № 490. (1992). Київ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/490-92-%D0%BF#Text> [дата зверн.: 14.06.2021].

Телелим, В. М. & Приходько, Ю. І. (2015). Інноваційна спрямованість військової освіти: поняття та сутність, рушійні механізми. *Військова освіта*. № 1 (31), с. 3–16.

Товажнянский, Л. Л. (за заг. ред.). (2003). *Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»: фото-художественное издание*. Коллектив составителей. Харьков: ООО «Альма-Плюс», 120 с.

REFERENCES

Bizhan, I. V. (2000). Problemy ta shliakhy udoskonalennia profesionalizatsii viiskovykh fakhivtsiv. [Problems and ways to improve the professionalization of military specialists]. *Nauka i oborona*. № 4, s. 24–28. [in Ukrainian].

Dlia choho Ukraina vidnovliuie Instytut tankovykh viisk. (2017). [Why does Ukraine renew the Institute of Armored Forces?]. URL: <https://www.depo.ua/ukr/war/dlya-chogo-ukrayina-vidnovlyuye-institut-tankovih-viysk-20170517572425> [Accessed: 16.06.2021]. [in Ukrainian].

Drok, L. V. (2020). Osnovni etapy formuvannia ofiterskoho korpusu Zbroinykh Syl Ukrainy [The main stages of formation of officers of the Armed Forces of Ukraine]. *Voienno-istorychnyi visnyk*. № 1 (35), s. 58–72. DOI:<http://org/10.33099/2707-1383-2020-35-1-58-72> [in Ukrainian].

Zelnytskyi, A. M. (2017). Yakist vyshchoi viiskovoi osvity yak rezultat funktsionuvannia pedahohichnoi systemy VVNZ [The quality of higher military education as a result of the pedagogical system functioning of Higher Military Educational Institution]. *Viiskova osvita*. № 1 (35), s. 62–69. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vios_2017_1_11 [Accessed: 15.07.2021]. [in Ukrainian].

Kechev, M. O. (za zah. red.). (1999). *Kharkivskiy instytut tankovykh viisk imeni Verkhovnoi Rady Ukrainy: korotkyi istorychnyi narys* [The Kharkiv Institute of Armored Forces of the Verkhovna Rada of Ukraine: A Short Historical Sket]. Kolektyv avtoriv. Kharkiv: drukarnia KhITV, 142 s. [in Ukrainian].

Krylenko, I. M. (2011). *Pidhotovka ofitser'skykh kadriv dlia tankovykh viisk pid vplyvom rozvytku tankobuduvannia (20–80-ti rr. XX st.)* [Training of officers for the armored forces under the influence of the development of tank building (20–80s of the XX century)]. (Extended abstract of Candidate's thesis). Lviv, 23 s. [in Ukrainian].

Neshchadym, M. I. (2003). *Viiskova osvita Ukrainy: istoriia, teoriia, metodolohiia, praktyka* [Military education of Ukraine: history, theory, methodology, practice]. Kyiv: Vydavnycho-polihrafichnyi tsentr "Kyivskiy universytet", 852 s. [in Ukrainian].

Pro zakhody shchodo vdoskonalennia pidhotovky ofitser'skykh kadriv dlia Zbroinykh Syl [On measures to improve the officers training for the Armed Forces]: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 25 lypnia 1995 r. № 547. (1995). Kyiv. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/547-95-%D0%BF#Text> [Accessed: 14.06.2021]. [in Ukrainian].

Pro zakhody shchodo optymizatsii merezhi vyshchykh viiskovykh navchalnykh zakladiv i viiskovykh navchalnykh pidrozdiliv vyshchykh navchalnykh zakladiv [On measures to optimize the chain of higher military educational institutions and military training units of higher educational institutions]: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 26 travnia 2005 r. № 381. (2005). Kyiv. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/381-2005-%D0%BF#Text> [Accessed: 16.06.2021]. [in Ukrainian].

Pro peretvorennia Kharkivskoho vyshchoho tankovoho komandnoho uchylyshcha [About the reorganization of the Kharkiv Higher Tank Command School]: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 19 veresnia 1997 r. № 1036. (1997). Kyiv. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1036-97-%D0%BF#Text> [Accessed: 14.06.2021]. [in Ukrainian].

Pro podalshu optymizatsiiu merezhi vyshchykh viiskovykh navchalnykh zakladiv Ministerstva oborony [On the further optimization of the chain of higher military educational institutions of the Ministry of Defense]: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 14 travnia 1999 r. № 816. (1999). Kyiv. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/816-99-%D0%BF#Text> [Accessed: 14.06.2021]. [in Ukrainian].

Pro proholoshennia nezalezhnosti Ukrainy [About the Proclamation of Independence of Ukraine]: Postanova Verkhovnoi Rady Ukrainiskoi RSR vid 24 serpnia 1991 roku № 1427-XII. (1991). [Accessed: 16.06.2021]. [in Ukrainian].

Pro reorhanizatsiiu vyshchykh viiskovykh navchalnykh zakladiv i viiskovykh navchalnykh pidrozdiliv vyshchykh navchalnykh zakladiv [On the reorganization of military educational institutions and military training units of military educational institutions]: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 12 bereznia 2003 r. № 321. (2003). Kyiv. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/321-2003-%D0%BF#Text> [Accessed: 16.06.2021]. [in Ukrainian].

Pro reorhanizatsiiu fakultetu viiskovoi pidhotovky imeni Verkhovnoi Rady Ukrainy Natsionalnoho tekhnichnoho universytetu “Kharkivskiyi politekhnichniy instytut”: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 19 lypnia 2017 r. № 549. (2017). Kyiv. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/549-2017-%D0%BF#Text> [Accessed: 16.06.2021]. [in Ukrainian].

Pro reformu systemy viiskovoi osvity [About the Reform of the Military Education System]: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 19 serpnia 1992 r. № 490. (1992). Kyiv. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/490-92-%D0%BF#Text> [Accessed: 14.06.2021]. [in Ukrainian].

Telelym, V. M. & Prykhodko, Yu. I. (2015). Innovatsiina spriamovanist viiskovoi osvity: poniattia ta sutnist, rushiini mekhanizmy [Innovative orientation of military education: concept and essence, driving mechanisms]. *Viiskova osvita*. № 1 (31), s. 3–16. [in Ukrainian].

Tovazhnianskyi, L. L. (za zah. red.). (2003). *Natsyonalnyi tekhnicheskyyi unyversytet “Kharkovskiyi polytekhnicheskyyi ynstitut”*: foto-khudozhestvennoe yzdanye [National Technical University “Kharkiv Polytechnic Institute”: photo-artistic edition]. Kollektiv sostavytelei. Kharkiv: OO “Alma-Plus”, 142 s. [in Russian].

Oleksandr Serpukhov

*Candidate of Technical Sciences, Senior Researcher,
Head of the Military Institute of Tank Troops
of the National Technical University “Kharkiv Poly-
technic Institute” (Kharkiv, Ukraine)*

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-5029-1016>

Ivan Krylenko

*Candidate of Historical Sciences, Head of the De-
partment of Social and Humanitarian Disciplines,
The Military Institute of Tank Troops of the National
Technical University “Kharkiv Polytechnic Insti-
tute” (Kharkiv, Ukraine)*

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-5398-3608>

Oleksandr Dychko

*Associate Professor at the Department of Social and
Humanitarian Disciplines,
The Military Institute of Tank Troops of the National
Technical University “Kharkiv Polytechnic Insti-
tute” (Kharkiv, Ukraine)*

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3532-6700>

Hennadii Bondarev

Associate Professor at the Department of Social and Humanitarian Disciplines,

The Military Institute of Tank Troops of the National Technical University “Kharkiv Polytechnic Institute” (Kharkiv, Ukraine)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1334-2742>

FORMATION OF THE HIGHER MILITARY EDUCATIONAL INSTITUTION OF TANK TROOPS IN KHARKIV IN INDEPENDENT UKRAINE

This article is devoted to the research of the revival stages of the Military Institute of Armored Forces of National Technical University “Kharkiv Polytechnic Institute”. It is the unique military educational institution in Ukraine that has its own, battle-tested school of qualified tank officer training for the Ukrainian Armed Forces. Founded at the 90s the legendary Kharkiv Higher Tank Command School, had to prove again its relevance by putting up with entirely non-combat and even non-teaching obstacles and difficulties, but to ‘fight’ with the local authorities, formalism, economic feasibility etc. The activities of the command and staff of the school/institute/faculty to restore the status that it deserves are also analyzed in the article.

In fact, there is nothing surprising that the state, which is at war and possesses one of the best tank factories in the world, is talking about the scientific part of this field. It is astoundingly that it has not been done in previous years. But on the other hand — renovation and modernization of the material and technical basis has happened, new simulators have been bought and premises have been renovated, so there is hope that the Institute was not created only on the paper, but it will justify its existence.

In general, Kharkiv is the center of the country’s tank building. It is the city where the T-34, — the Ukrainian tank of the Second World War, was desined and producing. It is also place where all the modern types of armored vehicles of the independent Ukraine, proved being very effective during the war in Donbas, were created.

Study of Ukrainian legislation in the military sphere, archival materials and sources of the Ministry of Defense of Ukraine, historical scientific materials allowed us to consider the course of events related to the development and formation of the NTU “KHPI” in a certain chronological framework.

There were given some interesting facts about the main stages of the formation of the school/institute/faculty, changes in its leadership, structure, objectives and prominent individuals.

Key words: *command school, tank officers, cadets, moral and psychological state, revival.*